

Anna Piotrowicz-Krenc

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-1969-3877

e-mail: anna.piotrowicz@amu.edu.pl

Małgorzata Witaszek-Samborska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-8501-561X

e-mail: malgorzata.samborska@amu.edu.pl

**MECHANIZMY NOMINACJI OSÓB
W KORONAPOLSZCZYŹNIE ODZWIERCIEDLAJĄCE
ANTAGONIZM POSTAW POLAKÓW
WOBEK PANDEMII COVID-19****MECHANISMS FOR NOMINATING PEOPLE IN
THE KORONAPOLSZCZYŹNA REFLECTING THE ANTAGONISM
OF POLES' ATTITUDES TOWARDS THE COVID-19 PANDEMIC**

Abstrakt: Podczas pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 wśród Polaków ujawniły się dwie przeciwstawne silnie nacechowane emocjonalnie postawy – zaprzeczanie istnieniu pandemii oraz wiara w jej istnienie. Celem artykułu jest udowodnienie hipotezy, że postawy te znalazły odzwierciedlenie na płaszczyźnie językowej, oraz lingwistyczna charakterystyka powstałych w związku z tym nominacji. Ze względu na bogactwo materiału autorki skupiły się na nazwach osobowych. Materiał badawczy pochodzi ze zróżnicowanych stylistycznie stron internetowych. Okazało się, że większą inwencją językową wykazały się osoby wierzące w istnienie pandemii w stosunku do lekceważących ją. Tylko część analizowanych określeń używanych przez każdą ze stron była neutralna pod względem ekspresywnym. Wyraźnie zarysował się antagonizm postaw widoczny w opozycji „swój – obcy”, przejawiającej się na płaszczyźnie językowej w obecności wielu leksemów mniej lub bardziej zabarwionych emocjonalnie i wartościujących ujemnie. Wśród mechanizmów wykorzystywanych do nominacji przedstawicieli obu postaw przeważały zabiegi słowotwórcze – zarówno derywacja prosta, jak i kompozycja. Niewielką część zgromadzonych nazw osób stanowią zapożyczenia z języka angielskiego.

Słowa kluczowe: koronawirus SARS-CoV-2, słownictwo czasu pandemii, mechanizmy nominacji, nazwy osób, wartościowanie w języku

Abstract: During the SARS-CoV-2 coronavirus pandemic, two opposing, strongly emotionally charged attitudes emerged among Poles – denial of the existence of the

pandemic and belief in its existence. The aim of the article is to prove the hypothesis that these attitudes were reflected in the language, and to linguistically characterize the nominations that arose in connection with this. Due to the wealth of material, the authors focused on personal names. The research material comes from stylistically diverse websites. It turned out that people who believed in the existence of the pandemic showed greater linguistic inventiveness compared to those who disregarded it. Only some of the analyzed terms used by each side were neutral in terms of expression. An antagonism of attitudes was clearly visible in the opposition „is – others”, manifested on the linguistic plane in the presence of many lexemes more or less emotionally tinged and negatively evaluative. Among the mechanisms used to nominate representatives of both attitudes, word-formation procedures predominated – both simple derivation and composition. A small part of the collected names of people are borrowings from English.

Keywords: coronavirus SARS-CoV-2, vocabulary of the pandemic, nomination mechanisms, names of people, evaluation in language

Marzec 2020 roku zapisał się w historii świata jako początek pandemii COVID-19. W Europie już w styczniu odnotowano pierwsze przypadki zachorowań, a 11 marca tego roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) oficjalnie ogłosiła pandemię wywołaną przez koronawirusa SARS-CoV-2. Niespotykana dotąd, zaskakująca i przerażająca wiele osób sytuacja spowodowała, że w krótkim czasie władze państwa zaczęły wprowadzać uciążliwe dla społeczeństwa restrykcje¹. Długotrwałe obostrzenia skutkowały narastającą frustracją wśród Polaków, a także pogarszającą się sytuacją ekonomiczną kraju i perturbacjami politycznymi, zwłaszcza w związku z zaplanowanymi na 10 maja 2020 roku wyborami prezydenckimi. Kolejnym trudnym doświadczeniem wywołującym obawy części społeczeństwa stało się wprowadzenie pod koniec grudnia tegoż roku szczepionek przeciw koronawirusowi SARS-CoV-2.

Zauważyć można było zmiany nastrojów i zachowań Polaków wywołane pandemiczną rzeczywistością, które szybko stały się przedmiotem zainteresowania naukowców². Większość rodaków prezentowała naturalną postawę racjonalną – przyjęła do wiadomości zagrożenie i uznała konieczność respektowania wprowadzanych obostrzeń³. Obserwowane były jednak także reakcje silnie emocjonalne.

¹ W Polsce obowiązywały zalecenie częstego mycia rąk, nakazy zasłaniania ust i nosa w miejscach publicznych, utrzymywania dystansu społecznego, kwarantanny przy podejrzeniu lub stwierdzeniu zakażenia, zakaz gromadzenia się (ograniczano m.in. liczbę wiernych uczestniczących w obrzędach religijnych w kościołach); zamykano lokale handlowe i usługowe, obiekty sportowe i placówki kulturalne (lockdowny), przechodzono na zdalne formy nauki i pracy itp., posuwając się aż do tak absurdalnych zaleceń, jak na przykład zakaz wstępu do lasów.

² Przytoczmy słowa jednego z nich: „Występowanie zdarzeń, których jesteśmy niepewni, powoduje, że reakcje na nie stają się mniej racjonalne, a dotychczasowe funkcjonowanie ulega modyfikacjom. Jedną z przyczyn, które [...] powodowały poczucie lęku, był COVID-19. Przewartościował on zachowania wielu ludzi, zmuszając do zmian dotychczasowych strategii postępowania” (Kalinowski, 2020, s. 45–46).

³ Poświadczają to wyniki badania ankietowego przeprowadzonego przez psychologów z Uniwersytetu SWPS Krystynę Skarżyńską i Konrada Maja: „Aż 82,4% respondentów zadeklarowało, że stosuje się do zaleceń bezpieczeństwa epidemicznego przekazywanych przez

Wśród Polaków przejawiających takie reakcje zarysowały się dwie skrajnie przeciwstawne postawy. Do pierwszej grupy, którą nazywamy tu umownie „zaprzeczającymi istnieniu pandemii”, zaliczyć można ludzi negujących istnienie koronawirusa i lekceważących obostrzenia, do drugiej zaś – „wierzących w istnienie pandemii” – osoby przerażone możliwością zachorowania i karnie podporządkowujące się wszelkim restrykcjom⁴. Z badań ankietowych przeprowadzonych przez naukowców z Instytutu Psychologii PAN i Uniwersytetu SWPS wynika, że mniej więcej 1/4 respondentów to osoby wpadające w panikę w związku z pandemią i tak samo 1/4 – lekceważące zagrożenie nią⁵. O ostatniej z tych grup czytamy: „Aż 26,2% respondentów uważa, że koronawirus jest zjawiskiem celowo nagłaśnianym przez koncerny farmaceutyczne, które w ten sposób chcą zarobić na szczepionkach, lekach oraz środkach ochrony” (Januszkiewicz, red.).

Wszystkie skrótowo przypomniane tu okoliczności znalazły odzwierciedlenie w zasobie leksykalnym polszczyzny. Od marca 2020 do końca 2023 roku systematycznie eksцерpowaliśmy z różnych gatunkowo tekstów internetowych⁶ leksemy, frazeologizmy i kolokacje tematycznie powiązane z sytuacją pandemiczną. Zmiany zachodzące wówczas na płaszczyźnie leksykalnej obejmowały trzy

władzę. W związku z epidemią koronawirusa drastycznie ogranicza kontakty z ludźmi 82,3% respondentów, a w przypadku podejrzenia, że miało się kontakt z osobą zakażoną, gotowym spędzić dwa tygodnie w kwarantannie jest 86,8% badanych. Jednocześnie jesteśmy zwolennikami surowych kar finansowych dla osób, które nie przestrzegają zasad obowiązkowej kwarantanny (84,3%). Jedynie 14% ankietowanych uznało, że «środki bezpieczeństwa wprowadzone w związku z epidemią w kraju są zbyt restrykcyjne» [...]” (Januszkiewicz, red.).

⁴ O takich postawach Sławomir Kalinowski pisze następująco: „Z jednej strony pojawia się grupa osób, wśród których rosną obawy i poczucie zagrożenia COVID-19. Osoby te najczęściej zwracają się w kierunku fachowców, szukając odpowiedzi na nurtujące ich pytania związane z przebiegiem choroby. Do ludzi mających poczucie zagrożenia tą sytuacją dołączają bliscy i znajomi osób, które miały styczność z chorobą. Jednak pojawiają się również grupy, dla których prowadzone działania są zbyt daleko idące. Są one bardzo często powiązane z grupami antyszczepionkowców i osób negujących istnienie koronawirusa. Zwykle kwestionują fachowe ekspertyzy, zwracając uwagę, że z miliona ofiar śmiertelnych (w porównaniu z nawet 100 mln osób podczas «hiszpanki»), większość umierała na choroby współistniejące. Ataki na lekarzy jako element «grupy trzymającej władzę» traktują jako formę racjonalizacji swoich zachowań. W grupach tych występuje wyśmiewanie paniki, bagatelizowanie problemu” (Kalinowski, 2020, s. 51).

⁵ Badania takie przeprowadzili: Katarzyna Hamer i Marta Marchlewska z Instytutu Psychologii PAN oraz Maria Baran, Krystyna Skarżyńska i Konrad Maj z Uniwersytetu SWPS (Januszkiewicz, red.).

⁶ Uwzględnialiśmy m.in.: 1) artykuły, wywiady, wiadomości, notatki itp. z oficjalnych serwisów medialnych: informacyjnych (onet.pl, wp.pl, deon.pl itp.), prasowych (wyborcza.pl, gazetaprawna.pl, zyciestolicy.com.pl itp.), radiowych (radiopoznan.fm, rmf24.pl, radiomaryja.pl itp.), telewizyjnych (polsatnews.pl, tvp.pl, tvn24.pl itp.), także ze stron medycznych (typu: termedia.pl, umed.wroc.pl, medicover.pl, medonet.pl), 2) komunikaty publikowane na portalu rządowym (gov.pl), 3) wpisy w serwisach społecznościowych (np. Facebook, Tweeter (obecnie X), Instagram, wykop.pl) oraz wypowiedzi na forach (np. forum.lca.pl, polskieforumrodzicow.pl, forumездrowia.pl) i blogach (blog 24holiday.pl, naszebogi.pl, blogspot.com itp.).

zjawiska: 1) powstawanie nowych jednostek językowych (szeroko rozumianych neologizmów); 2) rozpowszechnianie się w języku ogólnym terminów ze specjalistycznych odmian polszczyzny, związanych głównie z medycyną; 3) nagły wzrost frekwencji tekstowej leksemów od dawna już obecnych w polszczyźnie ogólnej, ale rzadko używanych w sytuacji nieepidemicznej. Polszczyznę tego okresu związaną z wymienionymi tu zjawiskami leksykalnymi, wpisującą się w bogatą serię złożań z członem *korona-* (przykładowo: *koronaabsurd*, *koronaferie*, *koronakryzys*, *koronapanika*, *koronapaszport*, *koronarestrykcje*, *koronasceptyk*, *koronatorror*, *koronawakacje* – por. Cierpich-Kozieł, 2020) powstałych w tym czasie, nazwałyśmy *koronapolszczyzną*. W monografii *Koronapolszczyzna. Słownictwo czasów pandemii koronawirusa SARS-CoV-2* (Piotrowicz-Krenc, Witaszek-Samborska, 2024) poddałyśmy analizie ponad 1 800 jednostek, z czego aż 1 570 to neologizmy. Przedmiotem naszego artykułu jest analiza wybranego zbioru owych neologizmów związanych z leksykalną kreatywnością użytkowników polszczyzny reprezentujących zasygnalizowane dwie przeciwstawne postawy wobec niespodziewanej sytuacji zagrożenia. Celem badania są: udowodnienie hipotezy, że postawy te znalazły odzwierciedlenie na płaszczyźnie językowej, oraz lingwistyczna charakterystyka powstałych w związku z tym nominacji. Ze względu na bogactwo materiału skupimy się wyłącznie na nazwach osobowych.

W obu grupach pojawiły się neologizmy będące określeniami osób reprezentujących stanowisko przeciwne. Najczęściej leksemy te są powszechnie odczuwane jako silnie zabarwione ekspresywnie i wartościujące negatywnie. Charakteryzując kreatywność w tym zakresie semantycznym każdej z grup, zwrócimy uwagę na mechanizmy ich nominacji. W opisie zastosujemy analizę semantyczno-gramatyczną w paradygmacie strukturalistycznym. Przy weryfikacji materiału pod kątem proveniencji obcej korzystaliśmy z następujących słowników dostępnych online: *Macmillan English Dictionary*, *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*, *Oxford Dictionary of English*, *Urban Dictionary*, zwłaszcza zaś z korpusu *The Coronavirus Corpus*⁷, na podstawie którego dla każdej jednostki językowej ustalałyśmy datę jej pierwszego wystąpienia. Formę angielską podajemy tu przy takich jednostkach, dla których istnieje obcy odpowiednik w wymienionych słownikach lub korpusie, przy czym forma ta występuje wcześniej w *The Coronavirus Corpus* niż polski odpowiednik w MoncoPL⁸. Informację taką traktujemy tylko jako sygnał istnienia ekwiwalentu w angielszczyźnie, nie zaś jako stuprocentową pewność importacji lub substytucji, gdyż struktury takie mogły powstawać w różnych językach równolegle.

Zacznijmy od wyrazów utworzonych przez osoby zaprzeczające istnieniu pandemii. W przestrzeni publicznej pojawiło się wiele określeń, które nazywają ludzi o przeciwnym niż nadawca stosunku do pandemii. Za dość neutralne uznać można:

⁷ Zob. wykaz literatury na końcu artykułu.

⁸ O korpusie MoncoPL zob. Pęzik, 2020.

a) derywaty proste z rdzeniem *covid-* *covidianka*

A dzisiaj jadę samochodem, patrzę – i oczom nie wierzę. Mija mnie niebieski Focus. Za kierownicą **Covidianka**, sama w tym aucie i... w namordniku! (<https://www.audiostereo.pl>).

Tak wygląda korona-psychiatryk. Zamaskowana **covidianka** z psikaczem i stado baranów poddających się magicznemu zabiegowi psikania. Płaskoziemcy to normalisi w porównaniu z tą covidową ciemnotą (T)⁹.

covidowiec

Jak ty biedny **Covidowcu** przeżyłeś do tej pory bez maski... Przytocz słowa swojego Guru Szumowskiego do czego są te maski. to Twój minister tak powiedział śmiejąc się ludziom w pysk (<https://jastrzebieonline.pl>).

Szczep się to nie zachorujesz i dostaniesz certyfikat, a jak zachorujesz to certyfikat Ci zabierzemy, **covidowcy** obudźcie się, bo przez Was będziemy mieć totalitaryzm! (<https://wykop.pl>).

covidówka i augmentativum *covidówka* (już nie tak neutralne)

Udzieliwszy szczegółowych instrukcji dotyczących dwutygodniowego hospitalizowania, pani Ela pyta o saturację i kiedy słyszy wynik, woła w wielkiej trwodze: „Ależ trzeba od razu dzwonić na pogotowie!”. Wyjaśniam, że dopiero wtedy, gdy pani doktor, do której mam całkowite zaufanie, zareaguje na moje liczby. „Proszę przeczytać mi dokładnie oba pomiary (saturacja i puls – przyp.)” – żąda doświadczona **covidówka** (<https://kosciol.wiara.pl>).

– Typowa **covidówka** – pogardliwie odezwał się do mnie mężczyzna w autobusie. Nie podobało mu się, że noszę maseczkę. Odpyskowałam mu w myślach, że opinia koronasceptyka i szura mnie nie obchodzi (<https://www.newsweek.pl>).

A covidziarz lub **covidówka** to obraźliwe określenia, którymi koronasceptycy obdarzają osoby noszące maseczki (<https://www.supertydzien.pl>).

covidzianin

Szanowni lewicy oraz **covidzianie** i covidzianki, podobno wasze koleżanki że #strajkkobiet kazały płaczkowi Hołowni wy....ać. za chwilę pogonią wszystkich i tak skończy się ten jesienny Woodstock (<https://wojciechbialek.pl>).

covidziarz

Grupa mieszkańców Nowego Tomyśla w Wielkopolsce organizuje się na Facebooku. Chcą iść na zakupy bez masечek. Po co? By pokazać „**covidziarzm**”, że zasłanianie ust i nosa nie ma sensu, a pandemia to szkodliwy wymysł (www.newsweek.pl).

covidzianka

W szpitalu tym bliżej mnie od dziś brak porodów rodzinnych.... Podobno dziś rodziły tam 2 **covidzianki** (<https://bellybestfriend.pl>).

Szanowni lewicy oraz covidzianie i **covidzianki**, podobno wasze koleżanki że #strajkkobiet kazały płaczkowi Hołowni wy....ać. za chwilę pogonią wszystkich i tak skończy się ten jesienny Woodstock (<https://wojciechbialek.pl>).

⁹ Zachowano oryginalny kształt językowy przytoczeń, w tym wulgaryzmy, czasami tylko korygując ewidentne błędy literowe. Wszystkie pogrubienia w cytatach pochodzą od autorek.

covidziarka

Tydzień temu kupowałem papierosy i red bulla, stała za mną jakaś **covidziarka** i mówi do mnie że kaszle, że nie mam maski i że jestem chory (www.google.pl).

b) złożenia z członem *korona-* *koronapanikarz*

Głupota JE Jerzego Wnorowskiego nie zna granic. Kolejny opłacany **koronapanikarz**, którego głupota nie zna granic (<https://mylomza.pl>).

Gdyby bać się wszystkiego jak **koronapanikarze**, nie zeszlibyśmy z drzew (<https://www.wykop.pl>).

koronawierzący

Koronawierzący już tracą cierpliwość, co jest procesem wyraźnie wzmagany przez media (<https://dorzeczy.pl>).

Koronaceptycy mają rację, ale **koronawierzący** większą siłę - motywowaną paranoją, lękiem i paniką (<http://kosmita.ofp.pl>).

koronawyznawca

Medialna nagonka? „Episkopat ignoruje zalecenia” czyli kościół pod pręgierzem „**koronawyznawców**” [t] (<https://wiadomosci.com>).

Tak myślą **koronawyznawcy**. To kolejny dowód na to że elita doskonale wie że jeżeli zagrożenie jest, to minimalne (F).

c) zapożyczenia właściwe z języka angielskiego *covidian* (ang. ts.)

Covidian / Covidianka choć należą do grupy ryzyka bądź nie należą noszą maski czasem jedna na drugiej z rękawiczkami z nitrylu na dłoniach a na głowie do zestawu przyłbica. Sami noszą i terroryzują innych zdrowych młodych ludzi do noszenia oraz chcą, żeby ludzie wokół nich byli ograniczani w taki sposób, żeby ich egzystencja i ich życie były niszczone tylko po to, żeby siebie chronić za wszelką cenę (F).

covidianin (ang. *covidian*, not. OJUW/OJUWn)¹⁰

Covidianie boją się wirusa, chodzą w maskach, dezynfekują ręce blablabla, a z łapami do ludzi na bliski kontakt to co? Błąd logiczny... dlatego drodzy bracia i siostry zauważcie że **Covidianie** już nawet nie bronią samego wirusa ale samego systemu.. MASZ BYĆ TAKI JAK ONI MÓWIĄ W TV ALBO WON. Elity już tak zakpiły sobie że nic nie muszą robić za chwilę nie potrzebne im będzie wojsko i policja bo ludzie stali się sami dla siebie kapo (<https://ukblow.info>).

Odosobnionym, nieseryjnym neologizmem jednowyrazowym, nienacechowanym silnie emocjonalnie jest powstały w drodze derywacji sufiksальной *maseczkowiec* ‘zwolennik noszenia maseczki podczas pandemii’:

¹⁰ Olga Matyjaszczyk-Łoboda, autorka miniatury leksykologicznej poświęconej wyrazowi *covidianin*, wskazała możliwość antonimicznego znaczenia słowa: „osoba kwestionująca pandemię, negująca pandemię, zaprzeczająca istnieniu choroby COVID-19, niewierząca w niebezpieczeństwo pandemii” (2021, s. 107), zaznaczając, że przykłady użycia wyrazu w tym znaczeniu są nieliczne. W materiale zgromadzonym przez nas brak takich poświadczeń.

Jeśli moja maseczka, może kogoś ochronić, to będę ją nosić. A wszystkim antymasieczkowcom i **masieczkowcom** zalecam spokój (<https://wpolityce.pl>).

Oto **masieczkowiec** w swoim naturalnym środowisku (☹ ☹ ☹) (<https://www.wykop.pl>).

Zdecydowanie mocniej dezaprobatywną postawę wobec wierzących w istnienie pandemii wyrażają złożenia z członem *korona-* i potocznymi leksemami obraźliwymi:

koronagłupek

Strażacy rozwieźli 3 420 litrów płynu dezynfekującego do 20 szkół [t] [...] Ja się pytam - po co? czyżby strażacy to też **koronagłupki**? (<https://iswinoujscie.pl>).

Wolontariuszy wysyłasz, ale gdzie masz kasę, miśiu? W słoiku? Na co ją tam trzymasz, kiedy można teraz dobrze skorzystać? Czekasz na #odsetki za dwa lata? Dawaj #słoik! Dawaj kasę, miśiu! ♂ **#koronagłupki** (T).

koronaszaleniec

Po co ta panika? Jeżeli ktoś nie chce się szczepić to jego sprawa, ale czego Wy **koronaszaleniecy** się boicie? Jesteście bezpieczni, my niezaszczepieni wszyscy wymrzemy, a Wy będziecie żyć :) (<https://elka.pl>).

Widać to niezbiecie na przykładzie Izraela, tak strasznie jeszcze kilka miesięcy temu chwalonego przez wszystkich **korona szalenieców** (<https://www.wadowice24.pl>).

koronaświr

O ostrożnych mówią **koronaświry**... Wysłałbym tych wszystkich ignorantów jako wolontariuszy do pomocy przy chorych (<https://gostynska.pl>).
[...] ciesz się faszysto, że jeszcze ci szczepienie zasponsorujemy, powinieneś sam/sama zapłacić **koronaświrze** (<https://wroclaw.wyborcza.pl>).

koronaświrusek (ironicznie)

Gdybym chciał dołączyć do **koronaświrusków**, wystarczyłaby maska z kieszeni, ale wołałbym przeżyć te parę godzin :) (<https://www.wykop.pl>).

Ks. Kneblewski zasłabł i jakiś **koronaświrusek** kazał mu w szpitalu założyć ten obrzydliwy namordnik. Ksiądz rzecz jasna odmówił i został przewieziony do szpitala na Banacha (T).

*koronaświruska*¹¹

Do Eki PRLki, srelki, **koronaświruski** ruski w każdej polskiej przychodni codziennie jest kilku z zapaleniem płuc, od 100 lat tak jest, i to w różnym wieku (<https://gloria.tv>).

Koronaświry i **koronaświruski** najprawdopodobniej nie wiedzą, że masek nie trzeba nosić, gdyż zdrowie i uroda są w zasięgu ręki (T)

oraz z komponentami wyzwiskowymi wywodzącymi się od nazw osób chorych psychicznie:

¹¹ Brak wśród nich leksemu *koronaświrus*, gdyż w internecie występują jego użycia w znaczeniach antonimicznych (zarówno 'osoba zaprzeczająca istnieniu pandemii', jak i 'osoba wierząca w istnienie pandemii') – zob. w dalszej części tekstu.

koronadebil

Koronadebile są absolutnie odporne nawet na elementarna wiedzę i podążają do punktów szczepień jak muchy do gówna nie martwiąc się, że to co im zostanie tam wstrzyknięte w sumie niewiele różni się od Muchozolu (<https://4lomza.pl>).

Kurwa ta koronka działa jakos rozporowo? Bo przebyciu choroby mam tak 150% wydolności bez kitu. Tydzień w gurkach, które rozpierdałam jak chciałam, na squashu jestem bogiem, który nie zna zmęczenia. Sa może jakieś badania na ten temat? Może **koronadebil** coś wie bo on od roku grzeje tylko ten temat zając się kurczakiem z zamrażarki to może ma jakieś info?? (<https://torg.pl>).

koronawariat

wolność od rozumu to ma wojujące LGBT+P, oraz **koronawariaci** od wiecznego lockdownu i totalitaryzmu „ojciec bo covid” (<https://theworldnews.net>).

no i dobrze, **korona wariaci** niech się zamkną w jaskini jak talibowie (<https://www.gry-online.pl>).

Określeniami jeszcze bardziej obraźliwymi, wyrażającymi bunt przeciwko narzucaniu restrykcji, a oznaczającymi osobę nie tylko przekonaną o zagrożeniu, jakie stanowi koronawirus, ale i potępiającą tych, którzy nie podporządkowują się rygorom wprowadzonym w związku z pandemią COVID-19, są złożenia z *covid(o)-* lub *korona-* i nazwami zwolenników powszechnie potępianych ideologii:

covidfaszysta

Nie dość, że **covid-faszysta** to jeszcze niekulturalny (T).

Niech przyjeżdżają, patrzą i przekazują swoim rodakom, że jest taki kraj gdzie **covidfaszyści** jeszcze całkowicie nie zdominowali życia społecznego (<https://wiadomosci.ox.pl>).

koronafaszysta

Przypomnę, że pissowski **koronafaszysta** Piecha nie wykluczył wprowadzenia w Polsce rozwiązań austriackich (<https://www.wykop.pl>).

Nie ma czego bronić skoro sami **koronaFaszyści** już nie wierzą w te bzdury (<https://www.superportal24.pl>).

covidonazista

Kolejny **covidonazista** – Krystyna Janda [...] Każdy kto popiera segregację ludzi jest **covidonazistą** (F).

Ja zawsze powtarzam przy podobnych sytuacjach, że gdyby Hiszpankę z 1918 zajęła się wówczas bigpharma z **covidonazistami** typu rada medyczna, niedzielski i spółka, plus podobni im akwizytorzy bigpharmy z innych krajów, to po pierwsze – tamta pandemia trwała do dziś [...] (<https://dziennikzarazy.pl>).

Z kolei deprecjację osób bezwolnie poddających się pandemicznym ograniczeniom wyrażają inne złożenia, także z komponentem *korona-*:

koronaciemnota

Ksiądz Roman Kneblewski, kapelan narodowców, narzeka na cenzurę i zniewolenie, która nie pozwala mówić o pandemii COVID-19. – Jaka pandemia? Nie ma żadnej pandemii. Koronaświrus i **koronaciemnota** – mówi ksiądz Kneblewski (<https://bydgoszcz.wyborcza.pl>).

Wyznawcy „korony” to **koronaciemnota** – mówi ksiądz z Bydgoszczy (<https://bydgoszcz.wyborcza.pl>).

koronaniewolnik

„Kiedy wreszcie półgłówki zrozumieją, że nie ma koronawirusa” [t] Oprócz dzieci „**koronaniewolników**”, narażanych na śmierć w масечkach, są i inne. Dzieci, które wątpią w przykazania ojców (<https://kobieta.onet.pl>).

Korona-ateista czy **korona-niewolnik** (T).

Ze względu na fakt, że osoby ignorujące pandemię nazywały масечkę *kagańcem*, w tekstach internetowych w odniesieniu do zwolenników noszenia масечek stosowano frazeologizm o znaczeniu kolektywnym *sekte świętego kagańca*:

Jakaś kolejną covidiotka z **sektę świętego kagańca**. Nie daje zdrowym ludziom spokojne oddychać. Metody nie popieram, ale faceta ogólnie rozumiem (<https://wiadomosci.dziennik.pl>).

Jaka zła nowość dla **sektę covidowej świętego kagańca** i życiodajnej eksperymentalnej terapii genowej ...Ale z drugiej strony dobra, bo jest nadzieja, że bliżej jesieni będzie rozkręcona 4 fala kłamstw i można znowu spać i jeść w ulubionych kagańcach (<https://forsal.pl>).

Drugi punkt widzenia obrazują określenia tworzone przez ludzi przekonanych o tym, że pandemia istnieje, obawiających się zachorowania i respektujących profilaktyczne restrykcje. Leksemy te odnoszą się do osób negujących pandemię, sprzeciwiających się traktowaniu jej bardzo poważnie i protestujących przeciw wprowadzanym w związku z tym obostrzeniom. Powstało bardzo dużo takich określeń, w większości niezabarwionych emocjonalnie i neutralnych pod względem wartościowania. Zauważyć można, że są to głównie formacje słowotwórcze tworzone z wykorzystaniem kilku modeli strukturalnych.

Zacznijmy od prefiksarno-sufiksalnych derywatów prostych z prefiksem *anty-* i różnymi sufiksami¹². Należą do nich:

antycovidianin

Wściekły **antycovidianin** roznosi centrum handlowe: „Czy wy jesteście je*nięci?” [t] Stan epidemicznych obostrzeń w Polsce trwa od ponad roku i wielu osobom daje się poważnie we znaki. Sprzecznosc sygnalów, jakie idą od władz i częstotliwość ich nadawania jest wręcz przytłaczająca. Do głosu dochodzi coraz większa liczba osób, które potocznie określa się mianem „**antycovidian**” (<https://propolski.pl>).

Agresywny **antycovidianin** kompletnie odleciał i atakuje ludzi w galerii handlowej (F).

antycovidowiec (not. WSJP PAN, OJUW/OJUWn)

Antycovidowcy i sympatycy Justyny Sochy zebrali się w sobotę o godz. 17 na Starym Rynku, by wyrazić swój sprzeciw m.in. wobec obostrzeniom wprowadzonym przez Ministerstwo Zdrowia (<https://gloswielpolski.pl>).

¹² Za mniej prawdopodobne uznajemy tu zakwalifikowanie niektórych z tych formacji do derywatów wyłącznie prefiksalnych.

Zaprotestują bez масечек? 10 października manifestacja **anty-covidowców** w Katowicach (<https://tvs.pl>).

antykoronawirusowiec

Atakuje nas bezmyślność i irracjonalizm. W siłę rosną ci, którzy kwestionują nie tylko myślenie, ale także ustalenia naukowców – antyszepionkowcy czy **antykoronawirusowcy**. Nie mówiąc już o negacjonistach klimatycznych czy – ostatnio – zabójcach 5G (<https://monitorszczecinski.pl>).

Mamy rzeszę „**anty-koronawirusowców**”, którzy wolą wierzyć filmikom na youtube niż naukowym opracowaniom (F).

antymaseczkowiec (not. WSJP PAN, OJUW/OJUWn)

Antymaseczkowcy skrzykują się na zakupy w sklepach. Po podwarszawskiej Ikei planują akcję w Auchan w Rzeszowie (<https://www.wiadomoscihandlowe.pl>).

Nie noszą масечек ochronnych, „bo wirusa nie ma”, „bo nikt im nie będzie mówił, co mają robić”, „bo po prostu nie”. **Antymaseczkowcy** to kolejna grupa, która zagraża bezpieczeństwu publicznemu (<https://zdrowie.radiozet.pl>).

antymaskowiec

W wywiadach dla radia, telewizji i gazet, „**antymaskowcy**” chwają się, że weszli do supermarketu bez масечки, że zerwali, wywieszane przy wejściach do sklepów i domów mieszkalnych, ogłoszenia wzywające do ich noszenia (<https://www.wnp.pl>).

Nawet pośród **antymaskowców** istnieją różne poziomy głupoty (<https://joemonster.org>).

antypandemista

Antypandemistów powinniśmy dziś liczyć w dziesiątkach tysięcy. Zbuntowani przeciwko obostrzeniom usiłują żyć w Polsce tak, jakby żadnej pandemii nie było. Nie noszą масечек, wzywają policję, gdy sprzedawcy nie chcą ich obsługiwać, a nagrania z zajęć publikują w sieci, dumni, że nie dali się zmusić do nałożenia „namordnika” (масечки) (<https://oko.press>).

W sobotę na wrocławskim Rynku, w pierwszy dzień nowych obostrzeń epidemicznych w Polsce z powodu rekordów zakażeń (5300 na dobę), zorganizowany został protest **antypandemistów**, którzy wzywają do buntu (<https://www.tuwroclaw.com>).

Od *antycovidianin* utworzono formę żeńską *antycovidianka*, a od *antycovidowicz* – derywat ujemny *antycovid*:

Edyta Górniak od tej pory dała się poznać jako naczelna **antycovidianka** kraju. Wokalistka podważała istnienie koronawirusa i zaśpiewała głośnym live’em, w którym stwierdziła, że w szpitalach leżą statystyki, a winnym pandemii jest Bill Gates, który za pomocą szczepionek chce zniszczyć ludzkość (<https://styl.fm>).

Siedział ten gość przy przed ta babka i zapewne jej zwracał uwagę by założyła масечkę, ale to jakaś pewnie **antycovidianka**, koronasceptyczka wywiązała się pyskówką ot co, dzięki Bogu, że nie muszą jeździć komunikacją miejską... (<https://forum.pclab.pl>).

Równie obciążone jest sumienie **antycovidów** i antyszczepów, którzy nakręcali i nakręcają panikę, że szczepienia zabijają, że lekarze źle leczą i wszystko pod covid... (<https://wykop.pl>).

Liczne są również neutralne pod względem emocji i wartościowania formacje (rodzime bądź zapożyczone) z członem *korona-*:

koronaateista

Korona-ateiści. Inne wiochy [t] Powstaje nowy ruch twierdzący że koronawirus to ściema (<https://www.wiocha.pl>).

Korona-ateista czy korona-niewolnik (T).

koronateista (tu kontaminacja z węzłem formalno-semantycznym -a-)

Negują istnienie koronawirusa, obwiniają Illuminatów i wierzą, że Bill Gates wykorzystuje pandemię, żeby kontrolować nasze umysły. Koronawirusowi ateści, a może już „**koronateiści**” w sieci codziennie dzielą się swoimi teoriami (<https://polki.pl>).

koronadenialista (od *denialista* ang. *denialist* ‘osoba, która zaprzecza wiedzy naukowej’ (OJUW))

Kim są **korona-deniałści**? [t] (<https://pytanienasniadanie.tvp.pl>).

koronanegacjonista (może ang. *corona denier*)

Nie jestem **koronanegacjonistą**, jednak chcę zaznaczyć z naciskiem, że szczęśliwie nie znam nikogo, kto zachorował na koronawirusa (<https://teologiapolityczna.pl>).

Populistyczny prezydent Tanzanii John Pombe Magufuli stanął w jednym szeregu **koronanegacjonistów** z Trumpem i Bolsonaro (<https://www.polityka.pl>).

koronasceptyk (not. WSJP PAN, OJUW/OJUWn)

Są też tacy, którzy nie wierzą w wirusa wcale, za to są przekonani o szkodliwym działaniu sieci 5G. I choć swoich teorii nie potrafią udowodnić, **koronasceptycy** aktywnie sprzeciwiają się epidemicznym zarządzeniom rządu. Dziś organizują wielki protest w Warszawie (www.newsweek.pl).

W mediach społecznościowych roi się od fałszywych informacji szerzonych przez **tzw. koronasceptyków**, którzy podważają istnienie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 i nie przestrzegają restrykcji i obostrzeń, które mają zapobiegać rozprzestrzenianiu wirusa (<https://portal.abczdrowie.pl>).

koronasceptyczka

Gwiazda dała się poznać jako **tzw. koronasceptyczka**. Górniak w swoich social mediach przekonuje, że pandemia to spisek i „zamach na ludzkość” (<https://kobieta.onet.pl>).

Mateusz Morawiecki za pośrednictwem Instagrama może posłuchać brutalnych gróźb na swój temat. Viola Kołakowska, naczelna **koronasceptyczka** w tym kraju, dała mu popalić (www.planeta.pl).

Znacznie mniej jest takich neutralnych konstrukcji z pierwszym członem *covid(o)-*:

coviddysydent (może ang. *covid dissident*)

Korona-bunt i **covid-dysydenci**. Nowy problem Kremla [t] (<https://belsat.eu>).

covidosceptyk (not. OJUW/OJUWn)

Czwarta fala się rozpęda – słyszymy od kilku tygodni, a stwierdzenie to coraz częściej kwitowane jest śmiechem, i to niekoniecznie przez „**covidosceptyków**” czy środowiska kwestionujące pandemię (<https://www.mp.pl>).

Dyrektor ma prawo nakazać noszenie maseczek w szkole. Ten ostatni argument podpowiedział „**covidosceptykom**” sam minister edukacji Przemysław Czarnek, który w wywiadach podkreślał, że

zapisy dotyczące reżimu sanitarnego w szkołach to: „zalecenia i wytyczne, które będą realizowane przez dyrektorów szkół i nauczycieli w takim zakresie, w jaki jest to możliwe w poszczególnych placówkach oświatowych.” (<https://www.prawo.pl>).

covidosceptyczna (not. OJ UW/OJ UWn)

Viola Kołakowska to najbardziej znana **covidosceptyczna**, która wciąż jeszcze neguje istnienie koronawirusa i podważa absolutnie wszystkie poczynania rządu w kierunku zahamowania rozprzestrzeniania się wirusa. Viola Kołakowska zanegowała noszenie maseczki i stwierdziła, że to jest nic innego jak holocaust. Internauci nie zostawili na niej suchej nitki (<https://wlocie.pl>).

Nie piszę tego jako **covidosceptyczna**, bo wirus istnieje i jest realnym zagrożeniem dla każdego z nas, ale dlatego, że prędzej czy później pojawi się lekarstwo, a depresja zostanie z nami na zawsze i również może nas dopaść w każdym momencie naszego życia (<https://www.miestokobiet.pl>).

Z członami *sceptyk* i *sceptyczna* oprócz wymienionych już złożzeń funkcjonowały też inne:

epidemiosceptyk

Pawlicki jest bowiem – delikatnie rzecz ujmując – **epidemiosceptykiem** (<https://oko.press>).

Ponad tysiąc osób zgromadziła w niedzielę w Budapeszcie demonstracja **epidemiosceptyków** przeciwnych restrykcjom epidemicznym (<https://www.wnp.pl>).

pandemiosceptyk (może ang. pandemic skeptic)

Rogan jest w pewnym sensie „**pandemiosceptykiem**” i zapraszał do siebie gości snujących teorie spiskowe na temat jej i samych szczepionek (<https://www.komputerswiat.pl>).

Manifestacja **pandemiosceptyków** w pierwszym dniu obowiązywania nowych obostrzeń w związku z pandemią koronawirusa, Bydgoszcz, 10 października 2020 r. (<https://wyborcza.pl>).

wirusosceptyk (ang. virus-skeptic)

Wirusosceptycy, wraz z drobnymi przedsiębiorcami, zorganizowali wczoraj, wspólnie z drobnymi przedsiębiorcami, manifestację w Warszawie. Pierwszą od dawna nie zdalną, lecz uliczną. I dosyć burzliwą. Skandowali między innymi: „zdjąć maseczki” (<https://www.newsweek.pl>).

O ile **wirusosceptyków** nie popieram, o tyle każdy siłowy sprzeciw wobec PiS-licji jest pożądanym (<https://metrowarszawa.gazeta.pl>).

Cztery neutralne neologizmy tworzą gniazdo skupione wokół leksemu *maska*. Derywaty *bezmaskowiec* (not. WSJP PAN, OJ UW/OJ UWn) i *bezmaseczkowiec* (not. WSJP PAN) pochodzą od wyrażenia przymikowych *bez maski* i *bez maseczki*, a od wyrazów *maseczka* i *oporny* utworzono złożenie *maseczkooporny*¹³. W wyniku substantywizacji przymiotnika *bezmaseczkowy 1* powstał rzeczownik *bezmaseczkowy 2*. Oto przykładowe poświadczenia cytatywne:

¹³ Nie znalazłyśmy potwierdzenia dla formy *maseczkooporny* w funkcji przymiotnika. Nie da się wykluczyć, że formacja ta została utworzona na podstawie analogii do konstrukcji typu: *kuloodporny*, *żelazoodporny*.

Dzisiaj, jak zwykle tłumy w sklepie. Nie ma żadnej kontroli liczby wchodzących osób i noszonych maseczki. Zero zwrócenia uwagi, a o odmowie obsłużenia to już w ogóle nie ma co marzyć. **Bezmaskowcy** są niczym agresywna sekta destruktorów (<https://m.trojmiasto.pl>).

Nie możemy dawać się terroryzować takim nieodpowiedzialnym jednostkom. Nasze zaniedbania wobec „**bezmaskowców**” czy wręcz medycznych oszustów zabijają - podkreślił dr Sutkowski (<https://gospodarka.dziennik.pl>).

Bezmasieczkowcy i kichacze [t] Dobrze, że nadchodzi jesień, bo wtedy łatwiej dotrze do „**bezmasieczkowców**”, dlaczego noszenie maseczek lub choćby szalików na twarzy ma głęboki sens epidemiologiczny (<https://dlaszpitali.pl>).

Policja opublikowała na Twitterze dwa zdjęcia funkcjonariuszy „w akcji”. Na fotografiach widać, jak mundurowi przechadzają się po galerii handlowej i łowią **bezmasieczkowców** (<https://propolski.pl>).

Przecież mieli karać mandatami **masieczkoopornych** (<https://miedziowe.pl>).

Kretynizm wśród **masieczkoopornych** nie maleje... pośmiały się kretyny tylko pytanie z kogo... właśnie wyszedł kompletny brak wiedzy w temacie (T).

XD jesteś ofiarą propagandy, że **bezmasieczkowi** są wszystkiemu winni. Nie sądzę abym był w stanie przekonać Cię, że jesteś w błędzie. Już Cię mają (<https://www.jaslo4u.pl>).

myślcie **bezmasieczkowi** bo myślenie nie boli (<https://biznes.trojmiasto.pl>).

Ostatnim jednowyrazowym neutralnym określeniem jest kolektywny rzeczownik *wirusowatpiący* – złożenie od *wirus* i imiesłowu przymiotnikowego czynnego *watpiący*:

Czy **wirusowatpiący** są jak inni wyznawcy teorii spiskowych? (<https://www.polityka.pl>),

a obrazu dopełniają kalki o angielskiej proveniencji:

covidowy negacjonista (ang. *covid denier*)

Internetowym miejscem spotkań **covidowych negacjonistów** w Polsce jest facebookowa grupa „Nie wierzę w Koronawirusa - Grupa wsparcia / NIE JESTEŚ SAM” - liczba jej członków przekracza już 100 tysięcy (<https://warszawa.naszemiasto.pl>).

koronawirusowy negacjonista (ang. *coronavirus denier*)

Koronawirusowi negacjoniści rosną w siłę w całej Europie. Zawierają też polityczno-społeczne sojusze – z antyszczepionkowcami, przeciwnikami sieci 5G a także ruchami antysystemowej prawicy (<https://warszawa.naszemiasto.pl>).

Pobłaźliwy stosunek do niewierzących w istnienie pandemii ujawnia się w dwu określeniach – *koronagłuptas* i *pandemiczny niedowiarek*:

20 największych covidiotów i **koronagłuptasów** [t] Większość społeczeństwa zachowuje się niezwykle odpowiedzialnie w tych jakże trudnych czasach, lecz są też i tacy delikwenci, którzy nie chcą bądź też nie potrafią przystosować się do nowych restrykcji, zakazów i obowiązków... (<https://joemonster.org>).

Nie wypada mi piętnować głupich celebrytów, **pandemicznych niedowiarków** – wiem, że żadne racjonalne argumenty nie dotrą do ich małych mózdków (<https://www.newsweek.pl>).

W kolejnych nazwach osób lekceważących koronawirusa SARS-CoV-2 wykorzystano bazę nominacyjną w postaci nowego w polszczyźnie zapożyczenia

plandemia (ang. *plandemic*¹⁴) o zn. 'pandemia zaplanowana przez globalistów' (def. za: Makowska, 2021, s. 7) (*not.* WSJP PAN, OJUW/OJUWn) wskazującą na wiarę w teorię spiskową, jakoby pandemia była zaplanowanym wymysłem światowych potentatów. Powstały w ten sposób rodzime formacje słowotwórcze, ze względu na rdzeń *plandem-* ujemnie wartościujące: *plandemita*, *plandemista* i *antyplandemista* oraz *plandemistka*:

Założenie że antyszczepionkowcy i **plandemici** są po prostu niemądrzy, ograniczeni i niedouczeni - jest oczywiście kuszące (F).

Plandemici kontaktują się z lekarzami na FB i żądają, aby zrobić im zdjęcia oddziału OIOM, bo nie wierzą w to, że naprawdę leżą tam chorzy pod respiratorami (<https://www.wykop.pl>).

„**Plandemiści**” dążą do powołania komisji śledczej w sprawie COVID-19, albowiem „chcą wolności”, a to, co widzą wokół w związku z „plandemią”, to po prostu postępujący totalitaryzm (F).

Edyta Górniak, Viola Kołakowska, Iwan Komarenko, a teraz Bożena Dykiel. Rośnie nam armia **plandemistów**, którzy niewłaściwie korzystają ze swojej popularności. Którzy zamiast namawiać ludzi do dbania o swoje zdrowie i życie, do tego, by nie być egoistą, podważają zdania naukowców (<https://natemat.pl>).

Lukasz Kaźmierczak: Czy mogę was określać mianem antypandemistów? Justyna Socha: Raczej **antyplandemistów**. Formalnego ogłoszenia pandemia nie ma, poza konferencją WHO, nie ma dokumentu (<http://radiopoznan.fm>).

LGBT marszów nie odwołują, w dokładnie tym samym czasie zabraniając marszów **antyplandemistów**. To jest totalitaryzm i zamordyzm, nie żadny problem medyczny (<https://www.lublin112.pl>).

Gdyby dostępna była wyłącznie fonia, można byłoby pomyśleć, że na antenę wdarła się jakaś **plandemistka**, która neguje ponad 76 tysięcy zgonów (stan na 25.10) i tysiące ludzkich tragedii. Która zamiast kierować się głosem ekspertów, promuje triumf głupoty, nie nauki (<https://natemat.pl>).

Ta sama tępota polecająca cytaty promotora szczepionek pana Dawajlamy czy pani celebrytki-kompilatorki (a, widać zadziałało pokrewieństwo sposobu działania :)), do tego **plandemistki** piszącej wszystko, na wagę 😊 byle zarobić (<https://naturalhealthconsult.wordpress.com>).

W języku osób charakteryzowanej tu grupy (wierzących w pandemię) występowały również leksemy silniej zabarwione emocjonalnie i wartościujące zdecydowanie negatywnie. Można nawet wskazać gradację owego ekspresywno-ewaluatywnego nacechowania, aż po wulgarne, w następujących neologizmach strukturalnych:

antycovidowa

Hanower: **anty-covidowa** przemawiająca pod osłoną policji porównuje siebie i swoje wpisy na Telegramie do Sophie Scholl, działaczki ruchu oporu (T).

Sami widzimy. Kurski nie uznaje maseczki, **antycovidowa** Górniak nagradzana przez TVPIS na każdym kroku. Chyba umiemy wyciągać wnioski (<https://jastrzabpost.pl>).

¹⁴ Marta Chojnacka-Kuraś i Marta Falkowska w artykule *Neologizm plandemia jako amalgamat formalny i pojęciowy na tle innych wyrażen związanych z negowaniem pandemii koronawirusa* zwracają uwagę na to, że „Słowo *plandemic* jako efekt połączenia wyrazów *plan* i *pandemic* nie jest w angielszczyźnie strukturą nową” (2021, s. 62).

koronaidiota

– Bez przesady, zachowując dystans nie zarazimy się na plaży. – **Koronaidioci**. – Na plażach jest czyste powietrze. Zazdroście? (<https://wyborcza.pl>).

koronaidiotka

Koronaidiotka (podpis pod zdjęciem) (<https://www.wykop.pl>).

koronazjeb

Koronazjeb, POPiSowy beton i inne komuchy - ban higieniczny. Szkoda moich oczu i czasu na czytanie waszych debilizmów (T).

Wraz z wynalezieniem szczepionki przeciw SARS-CoV-2 pojawiły się w pol-szczyźnie ironiczne określenia zarówno tych, którzy poddali się szczepieniom, jak i osób niezaszczepionych. Stosunek do szczepień pokrywał się zazwyczaj z omawianymi tu dwiema postawami wobec pandemii – był negatywny po stronie ignorujących koronawirusa, w dodatku traktujących szczepienia jako zagrożenie dla zdrowia, pozytywny zaś wśród osób traktujących COVID-19 z powagą.

Zwolenników szczepień złośliwie określano za pomocą różnych derywatów prostych:

- a) paradygmatycznych: *szczep* (od *szczepić*, *not.* OJUV/OJUWn), *wyszczep* (od *wyszczepić*, *not.* OJUV/OJUWn), *zaszczep* (od *zaszczepić*, *not.* OJUV/OJUWn)

Tylko jeśli jesteś za przymusem, lockdownem to jesteś **szczepem** czyli porąbanym. Nie od tej strony trzeba zaczynać a od rzetelnego zbadania bezpieczeństwa (<https://www.salon24.pl>).

Zdrowe nieszczepcy powinny unikać **szczepów** jak najgorszej zarazy (<https://forsal.pl>).

— Czyli, według bohaterów twojej książki, jesteś **wyszczepem**. Jeden z nich, Grzegorz Płaczek, mówi o takich jak ja: zakeczupowani (<https://www.wysokieobcasy.pl>).

W tym momencie jeden **wyszczep** może przez cały dzień zarazić kilkaset innych osób (<https://epoznan.pl>).

Ja to widzę tak – chrońmy **zaszczepy** jako inteligentną część i niech siedzą w domach [...] (<https://nczas.com>).

Barani cyrk z **zaszczepów**, mediów przekupnych i innych idiotów (<https://wykop.pl>),

- b) wymiennego: *proszczep* (od *antyszczep* (por. dalej), *not.* OJUV/OJUWn)

Tu tzw. Ojciec masowych szczepień przyznaje pod przysięgą, że szczepionki to eksperymenty!! Macie **proszczepy**!! (F).

Jakoś z miesiąc temu miałem burzliwą dyskusję z **proszczepami** o tym, że co roku będą brać kolejne dawki, bo ich odporność będzie gównio warta ... (<https://wykop.pl>),

- c) sufiksalnych: *wyszczepienie* (od *wyszczepić*, *not.* OJUV/OJUWn), *zaszczepienie* (od *zaszczepić się*)

Zmutowani **wyszczepieńcy** przywlekli nowego wirusa IHU. Udało się wreszcie stworzyć perpetuum mobile. Im więcej wyszczepień tym więcej wirusów, im więcej wirusów tym więcej wyszczepień (<https://www.bolec.info>).

Ciężkie życie **wyszczepienców**, strach przed zakrzepami w samolocie i ryzyko fototoksyczności po opalaniu (<https://zmiany.naziemi.pl>).

Czy **zaszczepieńcy** ZARAŻAJĄ? Prawda o COVIDzie i „bezpiecznych” SZCZEPIONKACH [t] (<https://wolnosc.tv>).

Zaszczepieńcy entuzjaści szczepień zastanówcie się, ile dawek wasz organizm i waszych dzieci zdoła przyjąć, kiedy się ockniecie po 7, 8 dawkach, jak wytrzymacie, chyba, że pewnego razu się nie obudzicie (<https://serwisy.gazetaprawna.pl>).

Kolor czerwony i przekonanie o nieskuteczności szczepionek legły u podstaw metaforycznego obrazowania „krew – keczup” widocznego w ironicznym określeniu *zakeczupowany* ‘osoba zaszczipiona’ (od *zakeczupować się* ‘zaszczepić się’, not. OJUW/OJUWn):

Zakeczupowani boją się niezakeczupowanych [...] A niezakeczupowani chcą normalnie żyć i niczego się nie boją chociaż nie „chroni” ich cudowny eliksir! Więc czego boicie się **zakeczupowani**? (F).

Takie same mechanizmy konstrukcyjne wykorzystywali zwolennicy szczepień przeciw COVID-19 dla nazwania antyszczepionkowców czasu pandemii. Powstały zatem określenia: *antyszczep* (not. OJUW/OJUWn), *nieszczep* (not. OJUW/OJUWn), *niaszczep* (not. OJUW/OJUWn), *nieszczepieniec* oraz *niezakeczupowany*:

Może Mateusz Morawiecki zjawi się w Warszawie 10 lipca i zaraz po oddaniu głosu w wyborach prezydenckich pomaszeruje razem z **antyszczepami** i koronasceptykami, żądając zniesienia pandemii (<https://joemonster.org>).

Równie obciążone jest sumienie antycovidów i **antyszczepów**, którzy nakręcali i nakręcają panikę, że szczepienia zabijają, że lekarze źle leczą i wszystko pod covid... (<https://wykop.pl>).

To znaczy, jak się okazuje, że szczepionka nie chroni, to aby zamieszać w tym niewdzięcznym temacie, trzymając strzykawkę w ręku krzyczy się „łapaj **nieszczepa!**” (<https://dorzeczy.pl>).

Skoro już wspomniałeś o wojnie – ona dopisuje bardzo mocny epilog do twojej książki. Napisałeś: „żadna antyszczepionkowa teoria spiskowa nie dostrzega zła na wschodzie”, „**nieszczepy** piłują w swoich mediach tylko Zachód” (<https://wiadomosci.onet.pl>).

Nie chce żeby jakieś **niaszczepy** stały obok mnie w kolejce w sklepie, urzędzie [...] (<https://wykop.pl>).

Atmosfera wokół **NIEZASZCZEPÓW** się zagęszcza, ale spoko (<https://epoznan.pl>).

Konieczne z opaską z kodem QR szczepienia na ramieniu, żeby się wyróżniać w tłumie i obcy **nieszczepieniec** nie dosiadł (T).

A teraz **nieszczepieńcy** nawet jak trafiają pod respirator to ostatkiem sił rżęzą: ja i tak nie wierzę w tego koroniarza (<https://wyborcza.pl>).

Czy wreszcie organizujemy marsze i demonstracje, żeby zakeczupować **niezakeczupowanych**? No, nie (<https://www.polska-ie.com>).

Kuczynski jest za dyskryminacją **niezakeczupowanych**... no wsumie nie ma się co dziwić - jest lewicowy a lewica jest przymusem w przymuszaniu do szczepień i dyskryminacji (<https://www.bankier.pl>).

Mniej zabarwione ekspresywnie są zapożyczone z języka angielskiego złożenie *szczepionkosceptyk* (ang. *vaccine-skeptic*, *not.* OJUW/OJUWn) i utworzone od niego feminatywum *szczepionkosceptyczka*:

Już dziś słyszymy głosy **szczepionkosceptyków**, że decyzję podejmą, gdy po znajomych zobaczą jakie są efekty „eksperymentów” na nich przeprowadzanych (<https://wei.org.pl>).

Głosujesz na konfę, która naczelną „**szczepionkosceptyczkę**” wzięła na swoje listy i która jest/była asystentką Brauna (<https://swiatpilki.com>).

W języku obu grup – przeciwników i zwolenników szczepień – znalazły się również leksemy będące wynikiem gier językowych. Podobieństwo foniczne czasownika *szczepić* (*się*) i biblijnego imienia *Szczepan* osoby lekceważące pandemię wykorzystwały do zapelatyzowania tego imienia – *szczepan* ‘osoba zaszczepiona’, a derywat *nieszczepan* ‘osoba niezaszczepiona’ był odpowiedzią nań ich adwersarzy:

Szkodliwość szpryc rzekomo mających chronić **szczepanów** przed infekcją świrusem jest nie tylko przemilczana przez polityczne marionetki i łże-media, a wręcz przeciwnie – karmieni jesteśmy kłamstwami o ich rzekomej „nieszkodliwości” i wręcz dobroczynnym działaniu (<https://www.olsztyn.com.pl>).

Czyli niezaszczepieni powinni być uprzywilejowani, na początku im Klub powinien sprzedawać bilety, a **Szczepan** sobie dokupi później, bo będzie mógł wejść ponad limit. Ciekawe który klub na to wpadnie pierwszy (<http://pogonsportnet.pl>).

Ja już znam kilka korporacji, które poprosiły **nieszczepanów** o nieprzychodzenie do pracy i pracę zdalną (<https://nczas.com>).

No trochę komedia z tym podziałem na **Szczepanów** i **Nieszczepanów**, jeszcze niech sektory zrobią osobne, **Szczepany** na długiej prostej, **Nieszczepany** za bramką. Jak ostracyzm to ostracyzm. (<http://pogonsportnet.pl>).

Tych, którzy żalowali, że przyjęli szczepionkę na COVID-19, i chcieli się *od(sz)czepić*, ludzie poddający się rygorom pandemicznym nazwali *odszczepieńcami*, wykorzystując grę semantyczną między tym werbalnym neologizmem a ustabilizowanym znaczeniem rzeczownika *odszczepieniec* ‘osoba, która odstąpiła od swoich zasad lub przekonań’ (WSJP PAN *książk.*):

Antyszczepionkowcy i **odszczepieńcy**. Pandemiczne słowotwórstwo przydrożne [t] Jaki jest sposób na to, aby się „odszczepić”? Wstrzyknięcie antidotum? Wyjęcie chipa spod skóry? Egzorcyzmy? Nie chcę sobie tego wyobrażać. A po tym wszystkim można jeszcze zostać odszczepieńcem (<https://wyborcza.pl>)¹⁵.

Tak jak wszyscy mi mówią, żeby się zaszczepić. Ale są też tacy, którzy radzą, żeby się *od(sz)czepić*. Tylko jak? Do walki ze szczepieniami przystępuję więc już nie tylko antyszczepionkowcy, ale też **odszczepieńcy** (<https://gazetaolsztynska.pl>).

W odniesieniu do słownictwa wyrażającego postawy wobec szczepień wyjątkowa, bo pozytywnie wartościująca, okazała się ukuta wśród zwolenników działań profilaktycznych nazwa zbiorowa *szczepionkowo*, o której w OJUWn czytamy:

¹⁵ Cytat z felietonu Michała Rusinka (2021).

„Niektórzy ludzie mówią, że są w szczepionkowie, należą do szczepionkowa, są obywatelami szczepionkowa itd., jeśli zaszczepili się przeciwko covid-19. Wyraz zwykle wartościujący pozytywnie, często używany z ekspresją”. Etymologię tego neologizmu tak wyjaśniają redaktorzy: „Jednostka utworzona na podobieństwo nazw miejscowości, np. Wejherowo, Makowo. Za twórczynię tego terminu można uznać influencerkę Joannę Borowską prowadzącą profil na Instagramie «Szafa Sztyniary» zaangażowaną w promocje szczepień na COVID-19. Pierwszy raz użyła tego określenia, nazywając siebie burmistrznią Szczepionkowa” (OJUWn). Przytoczmy za OJUWn przykłady:

Jestem już pełnoprawną obywatelką **Szczepionkowa!!!** Cóż to za radość! (I).

Jak jest w **Szczepionkowie**? Całkiem nieźle, drugiego dnia lekko mnie zmogło. Teraz już wszystko wróciło do normy. Drodzy, zanim zaczniecie dbać o planetę, zadbajcie o swoje mądre, wrażliwe na przyrodę głowy i idźcie się zaszczepić (I).

Kończąc prezentację określeń osób ze względu na ich postawy wobec pandemii, wymieńmy neologizmy o znaczeniach enantiosemicznych (wewnętrznie antonimicznych), czyli takie wyrazy, które mogą odnosić się do reprezentantów obu stron konfliktu. Za neutralne uznać można derywaty: sufiksalny *pandemista* oraz prefiksalnie-sufiksalnie *proepidemista* i *propandemista*¹⁶. Silnie ekspresywne są natomiast trzy formacje słowotwórcze z członem *korona-* i potocznymi inwektywami *kretyn*, *świrus* lub z także wartościującym ujemnie, ale nieinwektywnym rzeczownikiem *terrorysta*: *koronakretyn*, *koronaświrus*, *koronaterrorysta* oraz zapożyczenie właściwe *covidiot* (ang. *covidiot*) i utworzone od niego feminatywum *covidiotka*.

Punkt widzenia koronanegacjonistów widoczny jest w przykładach:

Pandemiści kończą marnie. Lewica i PO jeszcze bardziej poszliby w lokdałny (<https://www.wykop.pl>).

Problem w tym, że nie ma żadnych badań potwierdzających wymysły **proepidemistów**. Ani uznanych ani nie. Był jeden kupiony artykuł od którego to się zaczęło, ale to wszystko (<https://memy.jeja.pl>).

– Ale w naszej części świata wciąż jeszcze walczą (**pro-pandemiści**) i dlatego ogłaszają «rekordy» zakażeń... No czymś muszą ludzi przerazić (<https://www.moja-ostroleka.pl>).

¹⁶ W artykule nie uwzględniamy form żeńskich *pandemistka*, *proepidemistka* i *propandemistka*, gdyż pojedyncze internetowe poświadczenia tych leksemów nie pozwalają na wyciągnięcie wiarygodnych wniosków, por.: „**Pandemistka** z pewnością oczekuje na czas kiedy znów będzie ludzi mogła wysłać na pseudo testy i iniekcję, bo wtedy kasa będzie ponownie od farmacji płynąć do niej strumieniem” (<https://legartis.pl>); „Kolejnymi z co bardziej znanych kandydatów Konfederacji są Grzegorz Braun, turbokatolicki publicysta oraz Robert Winnicki, przyjaciel faszystów z włoskiej organizacji Forza Nuova, czy antyszczepionkowa Justyna Socha, która protestuje przeciwko nazywaniu jej antyszczepionkowcem, więc nazwę ją **proepidemistką**” (<https://orynski.eu>); „3 koleżanki sądowe, **propandemistki** bardzo, dziś (o szczepach): «No...my też nie jesteśmy pewne czy dobrze zrobiliśmy, a i po co, też nie do końca wiadomo»;)” (T).

Są to dane oficjalne, podane przez WHO, czyli wirusową wyrocznię wielu **pro-pandemistów** (<https://mojplanb.pl>).

Koronakretynie wyłącz TV - włącz myślenie (<https://gp24.pl>).

Antek Królikowski zrobił zakupy dla całej rodziny. „**Koronaświrus**” jak się patrzy [t] Antek Królikowski nie wychodzi z domu bez potrzeby. Poddał się dobrowolnej kwarantannie (<https://jastrzabpost.pl>).

Kto następny? Śmiało **koronaświrusy** ustawiajcie się po 3 dawkę. Bill czeka! (T).

Spokojnie studenci przecież nie wracają a **koronaterroryści** głoszą że za dwa tygodnie wszystkie szkoły będą zamknięte (<https://gazetawroclawska.pl>).

Jak tam **covidiości**? Piąta daweczka placebo już wzięta? Paszporcik niewolnika jest? 7 fala u mnie w robocie, a ja zdrow jak koń (<https://www.wykop.pl>).

Covidiotka opętana w Polsce sobie mieszka / Ma na buzi kaganiec, taka jest bezpieczna. / Słucha wiadomości przez całe poranki / Ze swej kłamliwej propagandowej „pralki” (F).

Perspektywę osób traktujących pandemię z powagą, respektujących wprowadzane przez rząd obostrzenia, obrazują natomiast cytaty:

Rodzice nienawidzą nauczycieli, młodzi starych, **pandemiści** covidowych rygorystów i tak dalej, a echem tego są awantury w mojej osiedlowej Żabce (<https://culture.pl>).

W pewnym punkcie programu Andrzej Rozenek nazwał przedstawiciela Konfederacji „**pro-epidemistą**”. W odpowiedzi usłyszał od [niego] jeszcze ostrzejsze słowa (<https://www.wprost.pl>).

Antyszczepionkowcy i **propandemiści** (tak, tak, już krąży taki neologizm!) „obrzucili kamieniami premiera Kanady Justina Trudeau, kiedy wysiadał z autobusu na trasie swojej przedwyborczej kampanii”, o czym donosi m.in. BBC (<https://studioopinii.pl>).

Niejaki oruś nazwał ostatnio Pana Posła mianem „**propandemisty**”. A myślałem, że to w miarę rzetelny dziennikarz. Co za nowomowa! [...] **Propandemistą**??? Dziwne. Ja bym nazwał niedouczonego durkiem (<https://kzhead.info>).

I jeszcze **koronakrety**n ocenia, że można było uratować Machalicę niekonwencjonalną terapią. Intelktualne dno (<https://polskatimes.pl>).

...widzę sąsiedzi znowu coś kombinują z **koronaświrusami**... Matko, co za dzieci... totalny brak odpowiedzialności (<https://mlppolska.pl>).

Prywatnie umawiamy się na koronaparty (oczywiście na zoomie), nikogo nie dziwi już, że lądujemy na kwarantannie, znamy kilku **koronaświrusów** i koronasceptyków (<https://www.newsweek.pl>).

26-letni Cody Lee Pfister został nazwany przez media amerykańskie „**koronaterrorystą**”. Mężczyzna oblizywał dezodoranty ustawione na półce sklepowej, a nagranie swojego wyczynu umieścił w internecie z przesłaniem: „Kto się boi koronawirusa?” (<https://www.wykop.pl>).

Niebezpieczni, zagrażający wszystkim **KORONATERRORYSCI** wśród nas [t] Każda nieszczepiaca się osoba staje się, świadomie lub nieświadomie, BARDZO NIEBEZPIECZNYM, dla ludzi wśród których się porusza i obraca, dla swojego otoczenia - **KORONATERRORYSTĄ** (<https://walbrzych.wyborcza.pl>).

Prawie co piąty Polak uważa, że żadnej pandemii nie ma. Rośnie w siłę cały ruch negacjonistów pandemii, zwanych też antycovidowcami, foliarzami czy wręcz **covidiotami** (<https://dziennikpolski24.pl>).

Toby, znam jedną **covidiotkę**, która zapłaciła tysiąka za certyfikat. Jak zacząłem się śmiać, że mogła mieć za darmo, to odpowiedziała, że ona nie choruje i nic obcego nie chce mieć w sobie. Machnąłem ręką, puściłem jakiś kpiący tekst i po temacie, bo nie ma sensu w to brnąć z kimś takim (<https://kowalczyk.blog.polityka.pl>).

Przejdźmy do podsumowania. Zaczniemy od tego, że zasygnalizowana na wstępie hipoteza o odzwierciedleniu w języku czasu pandemii dwu wobec niej postaw znalazła potwierdzenie w bogatym zbiorze przedstawionych nazw osobowych. Większą inwencją językową wykazały się osoby wierzące w istnienie pandemii w stosunku do tych, którzy ją lekceważą, gdyż to w wypowiedziach pierwszej grupy znajdujemy pokażniejszą liczbę neologizmów. Tylko część analizowanych określeń używanych przez każdą ze stron okazała się neutralna pod względem i ekspresywnym, i ewaluatywnym, przy czym słownictwo neutralne jest znacznie liczniejsze wśród określeń dotyczących koronasceptyków. Wyraźnie zarysował się natomiast antagonizm postaw widoczny w opozycji „swój – obcy”, przejawiającej się na płaszczyźnie językowej w obecności wielu leksemów mniej lub bardziej zabarwionych emocjonalnie (od z rzadka żartobliwych po – częściej – wulgarne) i wartościujących ujemnie. Wyrażają one negatywne wartościowanie osób o przeciwnym niż nadawca stosunku do pandemii. Co charakterystyczne, ekspresywizmy są widoczne w wypowiedziach reprezentantów obu punktów widzenia.

Wśród mechanizmów wykorzystywanych do nominacji przedstawicieli obu postaw przeważają zabiegi słotwórcze – zarówno derywacja prosta, jak i kompozycja. Dla powstałych formacji charakterystyczne są dwie kategorie: nazwy nosicieli cech – zwolenników i przeciwników poglądów, postaw itp. oraz nazwy żeńskie. Przedstawiciele obu postaw wykorzystują najczęściej te same produktywnie we współczesnej polszczyźnie modele słotwórcze (por. Jadacka, 2001, 2005; Ochmann, 2004; Kaproń-Charzyńska, 2005; Burkacka, 2010) – złożenia, tu głównie z pierwszym członem *korona-* lub – w polszczyźnie rzadziej – *covid*¹⁷, a w zakresie derywatów prostych z sufiksami *-owiec*, *-ista*, *-anin* oraz prefiksami *pro-*, *anty-*, *nie-*. Podkreślić warto, że owe prefiksy uwypuklają relację antonimii, którą chętnie wykorzystują przedstawiciele obu antagonistycznych postaw (np. *szczep* – *nieszczep*, *proszczep* – *antyszczep*). Niewielką część zgromadzonych przez nas nazw osób stanowią zapożyczenia z języka angielskiego – właściwe (np. *covidian*, *covidiota*) i kalki strukturalno-semantyczne (np. *szczepionkosceptyk*, *koronawirusowy negacjonista*). Na koniec wspomnijmy, że w badanym wycinku zasobu leksykalnego koronapolszczyzny wyjątkowe są określenia wartościujące pozytywnie (np. *szczepionkowo*).

¹⁷ Już jesienią 2020 roku Marek Łaziński zwracał uwagę na różnice frekwencyjne między określeniami *koronawirus* i *covid* oraz nowo powstającymi wyrazami z członami *korona-* i *covid-*: „W polszczyźnie przewaga frekwencyjna *koronawirusa* nad *Covidem* jest wyjątkowo wyraźna, można się o tym przekonać porównując te dwa słowa w różnych językach w Trends Google. Także inne wyrazy opisujące rzeczywistość pandemii są w polszczyźnie tworzone najczęściej z elementem *korona-*, np. *koronalia*, *koronawakacje*, *koronawybory*, *koronialsi*; *Covid* jest słotwórczo znacznie rzadziej wykorzystywany” (2020).

Wykaz skrótów

F – Facebook

T – Twitter (obecnie: X)

Literatura

- Burkacka, I. (2019). Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń. *Linguistica Copernicana*, 2(4), 229–240.
- Chojnacka-Kuraś, M., Falkowska, M. (2021). Neologizm *plandemia* jako amalgamat formalny i pojęciowy na tle innych wyrażen związanych z negowaniem pandemii koronawirusa. *Język Polski*, 3, 61–74.
- Cierpich-Kozieł, A. (2020). Koronareczywistość – o nowych złożeniach z członem *korona-* w dobie pandemii. *Język Polski*, 4, 102–117.
- Jadacka, H. (2001). *System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000)*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Jadacka, H. (2005). *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Januszkiewicz, M. (red.). *Jakie są postawy Polaków wobec epidemii koronawirusa?* Strefa Psyche Uniwersytetu SWPS. <https://web.swps.pl/strefa-psyche/blog/relacje/21653-jakie-sa-postawy-polakow-wobec-epidemii-koronawirusa?dt=1617980969086> [dostęp: 3.07.2024].
- Kalinowski, S. (2020). Od paniki do negacji: zmiana postaw wobec COVID-19. *Więś i Rolnictwo*, 3, 45–65.
- Kaproń-Charzyńska, I. (2005). *Derywacja ujemna we współczesnym języku polskim. Rzeczowniki i przymiotniki*. Toruń: Top Kurier.
- Łaziński, M. (2020). <https://www.uw.edu.pl/wyniki-plebiscytu-slowo-roku-2020> [dostęp: 3.07.2024].
- Macmillan English Dictionary*. <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british> [dostęp: marzec 2020 – czerwiec 2023].
- Makowska, M. (2021). Język i obraz wobec koronawirusa. Przyczynek do rozważań nad komunikacją medialną w czasach pandemii. *Forum Lingwistyczne*, 8, 1–14.
- Matyjaszczyk-Łoboda, O. (2021). Opis jednostki leksykalnej *covidianin*. *Oblicza Komunikacji*, 13, 99–114.
- Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/> [dostęp: marzec 2020 – grudzień 2023].
- Ochmann, D. (2004). *Nowe wyrazy złożone o podstawie zdezintegrowanej*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- OJUW – Kłosińska, K. (red.). (b.r.). Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego *Najnowsze Słownictwo Polskie*. <https://nowewyrazy.uw.edu.pl> [dostęp: styczeń 2021 – grudzień 2023].
- OJUWn – Kłosińska, K. (red.). (b.r.). Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl> [dostęp: styczeń 2021 – grudzień 2023].
- Oxford Dictionary of English*. <https://www.oed.com/> [dostęp: marzec 2020 – grudzień 2023].
- Pęzik, P. (2020). Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL. *Forum Lingwistyczne*, 7, 133–150.
- Piotrowicz-Krenc, A., Witaszek-Samborska, M. (2024). *Koronapolszczyzna. Słownictwo czasów pandemii koronawirusa SARS-CoV-2*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

- Rusinek, M. (2021). *Antyszczepionkowcy i odszczepieńcy*. Pandemiczne słowotwórstwo przydrożne. <https://wyborcza.pl/7,175992,27444775,antyszczepionkowe-slowotworstwo-przydrozne.html> [dostęp: 12.12.2021].
- The Coronavirus Corpus. <https://www.english-corpora.org/corona> [dostęp: styczeń 2021 – grudzień 2023].
- Urban Dictionary*. <https://www.urbandictionary.com> [dostęp: styczeń 2021 – grudzień 2023].
- Wpływ epidemii koronawirusa na emocje i zachowania Polaków, Strefa Psyche Uniwersytetu WSPS. <https://web.swps.pl/strefa-psyche/blog/relacje/21552-wplyw-epidemii-koronawirusa-na-emocje-i-zachowania-polakow> [dostęp: 3.07.2024].
- WSJP PAN – Żmigrodzki, P. (red.). (2007–). *Wielki słownik języka polskiego PAN*. <https://wsjp.pl> [dostęp: styczeń 2021 – grudzień 2023].